

หลักการตามรอยพระยุคลบาท

ดร.สุเมธ ดันติเวชกุล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน โดยเฉพาะทรงมีความเป็นไทยอย่างที่สุด ดูได้จากพระราชจริยวัตรของพระองค์ ทั้งเรียบง่าย พอดี และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

ถึงเวลาที่คนไทยจะต้องหันมาตามรอยพระยุคลบาท โดยยึดเอาหลักการทั้งหลายที่ทรงแสดงให้เห็นมาใช้เป็นหลักปฏิบัติ หรือเป็นหลักทำ ทั้งนี้เพื่อความดีงามอันจะบังเกิดขึ้นในชีวิตที่เหลืออยู่

ทางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ประมวลหลักสิบข้อที่พระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงให้เห็นคนไทยดูมาตลอด 60 ปีที่ทรงครองราชย์ หลักนี้สามารถใช้ได้กับทุกอาชีพทุกคน ขอให้ทบทวนที่ละข้อว่า เราจะปฏิบัติได้ไหม แล้วดูว่าที่พระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติ นั้น ทรงปฏิบัติอย่างไร

1. ทำงานอย่างผู้รู้จริงและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์

จำได้ไหมครับ ที่เคยรับสั่งไว้ว่า “รู้จักสามัคคี” คำแรกที่ทรงสอนคือ “รู้” เพราะฉะนั้นจะทำอะไรขอให้เริ่มที่ความรู้ก่อน

อย่างคำว่า สิ่งแวดล้อม คำว่า อนุรักษ์ นั้น คนชอบพูดกันเสียจริง อนุรักษ์คือคำเขยที่สุด เข้าใจกันแค่ว่า อนุรักษ์แปลว่ามีของเก่าเก็บเอาไว้ แต่การจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น วิธีทำนุบำรุงป่าให้ถูกหลัก ป่าต้นน้ำลำธารเป็นอย่างไร ป่าเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ไม่มีใครพูดถึง ไม่มีใครอยากเข้าใจ เพราะมันยาก การบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่ควรพูดควรทำมากกว่า เพราะก่อประโยชน์มากกว่า

การอนุรักษ์เป็นกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น แต่มีสิ่งที่ใหญ่กว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองทดสอบในวังก่อน ทรงเอาสระว่ายน้ำของพระองค์เองที่สวนอัมพรมาเลี้ยงปลา ท่านบอกอยู่ไปของหุรหุราฟุ่มเพื่อยังก็ไม่ค่อยได้ใช้น้ำ น้ำเลี้ยงปลาดีกว่า ปลาหมอเทศเกิดที่นั่น แจกจ่ายกระจายไปทั่วเลย พระองค์ไม่เสวยปลาหมอเทศ รับสั่งว่าเหมือนลูก เพราะพระองค์ท่านทรงเริ่มเพาะและทรงเริ่มแจกจ่าย เวลานี้แปรพันธุ์เป็นปลานิล เป็นโปรตีนราคาถูกให้กับทุกคน

แล้วความรู้จริง มีผลงานเป็นที่ประจักษ์นั้น จะต้องแสดงให้เห็น วันที่ 4 ธันวาคม เมื่อสองสามปีที่

แล้ว พระองค์ทรงเอากระดาษมาตั้งให้เห็นบนเวทีเลย อธิบายว่านำมาอย่างไร เป็นการสอนให้พวกเรา รู้ ก่อนที่จะพูดอะไร ก่อนที่จะทำอะไร ต้องเริ่มจาก รู้ก่อน พระท่านบอกว่าต้องมีสติ แต่สติที่เกิดขึ้นจะทำให้มีสิ่งที่สูงกว่ นั้นคือปัญญา ปัญญาคือความรู้ ฉะนั้น เราจึงต้องเป็นผู้รู้จักจริงในการทำงาน พระองค์ท่านมีเอกสารศึกษาวิธีทำแต่ละเรื่อง ทรงศึกษาอย่างละเอียด ก่อนตัดสินใจสั่งให้ไปช่วยพัฒนาประชาชนนั้นทรงศึกษาก่อน เตรียมก่อน เมื่อพร้อมพระองค์ถึงลงไปทำ

2. ความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะ และความถูกต้อง

รู้ไหมครับ ตั้งแต่ปลายปี 2493 มาจนถึงทุกวันนี้ พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานปริญญาไปแล้วรวมน้ำหนัก 220 ตัน อยากรู้ว่าเหนื่อยแค่ไหน ลองหาของหนักสามขีด แล้วนั่งยกส่งไปมา 2,400 ครั้ง แล้วช่วยบอกผมด้วยว่าเหนื่อยเมื่อไหร่แล้วแค่นั้น

เมื่อประทับอยู่ในป่าในดง แผลงบินมาเข้าหน้าเข้าตา ไม่ทรงปรีพระโอรส ทั่วทุกทิศ ทรงตั้งออก ปล่อยไป นั่นคือพระเจ้าอยู่หัว

ตลอดระยะเวลา 60 ปี พระเจ้าอยู่หัวทรงงานหนักจนกระทั่งทุกวันนี้ ผลพวงก็ออกมาตอนพระชนมายุ 72 พรรษา ต้องเสด็จมาประทับที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน เพื่อรักษาอาการปวดพระปฤษฎางค์ เท่าที่ทราบมา ทรงใช้พระวรกายจนสึกหรือแล้ว เราจะนั่งเฉยอยู่ได้อย่างไร ความอดทนของเราที่จำเป็นต้องมีเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์นั้นน้อยกว่าพระองค์ท่านมาก เพราะเราเผชิญแค่ปัญหาในสำนักงานของเราแต่พระองค์ท่านทรงเผชิญปัญหาทั้งชาติ พระองค์ต้องทรงอดทนตลอดเวลา 60 ปี เพราะฉะนั้น เรื่องความอดทนนั้น ขอให้มอง

พระเจ้าอยู่หัวไว้ แล้วพยายามทำตามให้ได้

ธรรมชาติ ความถูกต้อง ทรงถือยิ่งกว่าสิ่งใด เมื่อคนถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล กองนี้ใครแตะไม่ได้ นะครับ ทำบุญอย่างเดียว เพราะเจ้าของเงินเขาระบุไว้ว่า “โดยเสด็จพระราชกุศล” และมักคิดว่าจะทรงทำอะไร ก็ทำเถอะ แต่ไม่เคยทรงใช้ส่วนพระองค์เลย กำชับนักหนาเรื่องความถูกต้องในการดำเนินการ ทุกกระเบียดนิ้ว ทุกกระบวนการ ต้องยึดความถูกต้องไว้

และเชื่อเถอะครับ ถ้ายึดในสิ่งนี้แล้ว คุณจะสบายใจ คุณจะเผชิญหน้ากับทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยไม่ต้องกลัวใคร ถ้าคุณถูกต้องและยึดความถูกต้องแล้ว คุณจะเผชิญหน้าใครๆ ได้ทั้งสิ้น แต่ถ้าคุณมีแผลมันนิดเดียว คุณจะไม่กล้าหันหลังให้ใคร หน้าก็ไม่กล้าหัน กลัวคนเขาเห็นแผล หากยึดความถูกต้อง ในชีวิตเราก็มีความสุข ไม่ต้องทุกข์ ไม่ต้องกลัวอะไร

3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย และประหยัด

เห็นเวลาเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรใหม่ ทรงโน้มพระวรกายหาประชาชน ในขณะที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของเราเดินก้า คนใหญ่คนโตระดับกระทรวงเดินผูกผ้าขาวม้าเดินตรวจราชการลอยไปลอยมา

พระองค์ทรงโน้มพระวรกายไปหาประชาชน ทรงคุกเข่าหน้าประชาชน ทรงถามทุกข์สุข ทรงปรึกษาหารือกับเขาเป็นชั่วโมงๆ บางทีประทับพับเพียบ ประชาชนนั่งพับเพียบ พระองค์ท่านก็ทรุดพระวรกายนั่งพับเพียบเสมอบนพื้นเดียวกัน

เวลาทรงงานต่างๆ นั้น ทรงประทับกับพื้นประทับพับเพียบ พระองค์เสด็จพระราชสมภพต่างประเทศ ทรงเติบโตต่างประเทศ ทรงศึกษาในต่างประเทศ แต่เหตุโดนเสด็จกลับมาพระองค์ท่านทรงเป็นไทยที่สุด ทรงประทับพับเพียบได้เป็นห้าหกชั่วโมง ไม่เปลี่ยนท่าเลย ทรงมีวินัยควบคุมพระวรกายทั้งหมด ทรงมีความเรียบง่าย พระองค์ทรงกองเอกสารบนพื้น พวกเราก็นั่งล้อมวงเฝ้ากัน ไม่ต้องเข้าห้องประชุม ไม่ต้องมีโต๊ะเก้าอี้

ฉลองพระองค์เป็นสิบๆ ปี ก็อย่างนั้น ฉลองพระบาทตลอด 60 ปี ไม่เคยทรงเปลี่ยนยี่ห้อเลย เวลาเสด็จประพาสจะมีรองเท้าผ้าใบยี่ห้อหนึ่ง ทรงมา 60 ปีแล้ว พวกเราสวมยี่ห้ออะไรต่ออะไร แล้วก็ตามเสด็จไม่ทันหรอก ฉลองพระบาทพระองค์ท่านไม่ก็ร้อยบาทก็เสด็จไปฉิวแล้ว

ผมเหลือบเห็นนาฬิกาของพระองค์ท่าน ทรงเรียกพระองค์เองว่า “ยี่ห้อใส่แล้วโก้” ไม่ก็ร้อยบาทนะ ครับ ในขณะที่พวกเราต้องจ้อเป็นสัญลักษณ์ ที่ทำอย่างนั้นแสดงว่าในตัวไม่มีอะไรเลย เพราะฉะนั้นต้องการเฟอร์นิเจอร์มาประดับ คนที่เขาทำอะไรแล้ว โหงวเฮ้งมันบอก คนที่ฟอกอะไรไว้แสดงว่าในตัวไม่มีอะไรเลย มีแต่เปลือก ไร้สาระ เพราะฉะนั้น ความประหยัด อ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย เป็นสิ่งที่พวกเราควรยึดถือ ทำได้ทันที ผู้คนจะเคารพบูชา

4. มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก

ผมเคยไปขอพระราชทานพร กราบบังคมทูลว่าวันนี้วันเกิดพระพุทธเจ้าค่ะ ขอพระราชทานพร พระราชทานว่า “ขอให้มียุทธศาสตร์ที่แข็งแรง เพื่อสามารถทำประโยชน์ให้กับคนอื่นได้ ขอให้มีความสุขจากการทำงาน และขอให้ได้รับความสุขจากผลสำเร็จของงานนั้น” ไม่มีเลยของส่วนตัว แข็งแรงก็ไม่ใช้ส่วนตัว แข็งแรง

เพื่อไปรับใช้คนอื่นเขา ความสุขก็ไม่ใช่ความสุขจะไปเดินดิสโก้ที่ไหน ความสุขคือการทำงานให้คนอื่น เมื่องานสำเร็จ เราจะมีความสุข ตั้งแต่ร่างกายจนกระทั่งการกระทำของเรา เพื่อคนอื่น ผลที่สุดสิ่งที่เราได้รับคือความสุข

5. รับฟังความเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดที่แตกต่าง

บ้านเมืองที่ทะเลาะกันอยู่ทุกวันนี้เพราะเราไม่รับฟังความเห็นของผู้อื่น

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2546 ทรงเตือนให้ทั้งปรีกษาหารือกัน ฟังเขาแสดงเหตุผลแสดงผลออกมา แล้วเราแสดงเหตุผลแสดงผลออกไป เหตุผลอันไหนจะยอมรับได้มากกว่า และเมื่อตกลงกันแล้วก็เลิกเถียงกัน ลงมือปฏิบัติเลย ทรงรับสั่งเอาไว้อย่างเรียบง่าย เพราะถ้าไม่ยอมกัน ต่างเอาชนะคะคานกัน แล้วเริ่มต้นด้วยวาจาด้วยร่างกาย และผลสุดท้ายก็ตีกัน เสร็จแล้วเกิดอะไรขึ้น บ้านพัง จะเป็นพฤษภาทมิฬ จะเป็น 14 ตุลาฯ อะไรก็แล้วแต่ บ้านพัง บ้านของทุกคนด้วยไม่ใช่บ้านของใครคนหนึ่ง

เพราะฉะนั้นจะทำอะไรให้นึกถึงคำว่า “บ้าน” ไว้ “บ้าน” กินความถึงองค์กรที่ท่านอยู่ สำนักงานที่ท่านอยู่ แม้กระทั่งบ้านที่ท่านอยู่ การทะเลาะเบาะแว้งล้วนแต่ทำให้ที่ใดที่หนึ่งซึ่งเป็นของท่านและที่ท่านอาศัยอยู่พังทลายไป ลองมานั่งคิดดูสิว่า เหตุผลที่ดีที่สุด นายอมรับที่สุดคืออะไร ผลสุดท้ายก็จะตกลงกันได้ นี่สิครับเป็นหนทางของมนุษย์ที่มีสติและปัญญา ไม่ใช่ความคิดถูกเป็นที่ตั้ง จะเอาอย่างนี้ ใครอย่าเถียง นี่คนเถื่อนแล้ว ไม่ใช่

คนมีสติปัญญา

“ทรงเตือนให้หนึ่งปรึกษาหารือกัน ฟังเขาแสดงเหตุผลแสดงผลออกมา แล้วเราก็แสดงเหตุผลของเรา เหตุผลอันไหนจะยอมรับได้มากกว่า และเมื่อตกลงแล้วก็เลิกเถียงกัน ลงมือปฏิบัติเลย”

6. มีความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียร

พระเจ้าอยู่หัวเวลาทรงทำอะไรทรงมุ่งมั่นมาก เรื่องความขยันไม่ต้องพูด ทรงงานไม่มีวันเสาร์วันอาทิตย์ ไม่มีเวลากลางวันกลางคืน

เมื่อสองสามปีก่อนที่น้ำท่วม ทรงอึดอัดพระทัย พระองค์ท่านไม่ใช่หน่วยงาน จะไปสั่งเขาได้อย่างไร รัฐบาลก็ไม่ใช่ จะทำกันที่ตมจัดประชุม พระองค์ไม่รับสั่งอย่างที่เจ้าขุนมูลนายของเราขบถสั่งกัน น้ำมาแล้วพวกเราไปทำ ไม่ใช่เลย พระองค์ทรงอธิบายว่าน้ำท่วมมันมาวินาทีละเท่านั้น ระหว่างทางมันเต็มเท่านั้น เพราะฉะนั้นระหว่างทางมันเต็มมากี่ลูกบาศก์เมตร เคลื่อนย้ายด้วยความเร็วเท่านั้น เพราะฉะนั้นนับเวลาที่เท่านั้นจะถึงกรุงเทพฯ พอดี รับพระราชกระแสม้า พรุ้งนี้เข้าเราจะเริ่มดำเนินการ ไม่ใช่พรุ้งนี้เข้า ต้องเดี๋ยวนี้ เพราะน้ำไม่มีหยุด เขามาของเขาตลอด เราต้องรีบทำกันคืนนี้เลย

เรื่องความขยัน เรื่องความตั้งใจจะเห็นได้ชัดเจน ทรงเป็นเลิศหมดทุกอย่าง ทรงพระปรีชาสามารถ ด้านดนตรี สถาบันการดนตรีและศิลปะแห่งกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย จารึกพระนามว่าเป็นชาวเอเชียคนเดียวที่ได้รับการจารึกในฐานะนักดนตรีของโลกคนหนึ่ง ด้านกีฬาทรงได้รับเหรียญทอง เรื่องเกษตร เรื่องน้ำ

เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องสารพัด ทรงทะลุปรุโปร่งหมด ทรงตั้งใจ ทำอะไรก็ตั้งพระทัย นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นผล

เรื่องความขยันหมั่นเพียรไม่ต้องพูดถึง วันนั้นเสร็จงานห้าทุ่ม เสด็จฯ ไปแล้ว เราเข้าค่ายมฤคทายวัน เราเหนื่อยตั้งแต่ป้ายสีจนถึงห้าทุ่ม แผ่นอนสลบไสล ตีสองทรงเรียกไปขอแผนที่ ขอข้อมูลเพิ่มเติม ในขณะที่เรา กลับไปสลบไสล ทรงกลับไปทรงงานต่อ เราละอายไหมครับ แล้วเรื่องแบบนี้ปรากฏขึ้นตลอดเวลาตราบใดที่งาน ไม่เสร็จ จะต้องต่อเนื่องไม่มีวันจบ จนกระทั่งงานบรรลุ

7. มีความสุจริตและความกตัญญู

ความสุจริตเป็นเรื่องที่จะทรงแสดงให้เห็น ไม่ใช่เฉพาะกตัญญู ซึ่งเห็นได้ชัดที่ทรงแสดงกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงความกตัญญู ความกตัญญูต่อแผ่นดิน ความกตัญญูต่อสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ถ้าเป็นเรื่องของส่วนรวมนั้น พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงแสดงให้เห็นให้เราดูและทรงเตือนพวกเราให้ ยึดสิ่งนั้นไว้ เพราะเป็นเรื่องจำเป็น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เป็นเรื่องที่มีคุณค่า

8. ฟังตนเอง ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง

พูดเรื่องที่สองก่อน ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง อย่าไปอิจฉาเพื่อนร่วมงาน ใครดีใครเก่งนี้ สนับสนุนครับ มีนายบางคนอิจฉาลูกน้อง ใ้จะลำบากแล้ว เป็นความคิดต่ำช้าที่สุด ตรงกันข้ามถ้าเขาเก่งจริงสนับสนุนเขาเลย นี่คือนี่ที่ควรทำกัน

ส่วนที่ฟังตนเอง คือเศรษฐกิจพอเพียง พระเจ้าอยู่หัวทรงบอกว่าคำสำคัญที่สุดในเรื่องนี้คือคำว่า “พอ” ทุกคนต้องกำหนดเส้นความ “พอ” ให้กับตนเองให้ได้ และยึดเส้นนั้นไว้เป็นมาตรฐานของตนเอง คำว่า “พอ” นั้นต้องดูตัวเอง ดูรายได้ตัวเอง ดูขีดความสามารถของตัวเองและขีดเส้นนั้นให้เหมาะสม ไม่ใช่เห็นเพื่อนเขามีอย่างนี้ ฉันก็อยากมีบ้าง เห็นเขาซื้รถ เราอยากมีบ้าง ไม่มีเงินก็ไปกู้หนี้ยืมสิน แล้วผลสุดท้ายเป็นอย่างไร ทุกข์ๆ เพราะฉะนั้นให้กลับไปอยู่ที่ความพอดี

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่กลับไปปลูกถั่วปลูกงาทำเกษตร แต่ถ้ามีที่ก็เชิงู หากต้องตั้งวิถีชีวิตให้เป็นแบบไทยๆ วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ธรรมดา เดินทางสายกลาง

9. รักประชาชน

ตอนพระองค์ท่านรับสั่งให้ผมไปจดทะเบียนขอตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา ผมไปที่กรุงเทพมหานคร เราไม่ยอมใช้อภิสิทธิ์อะไร เพราะยังอยู่ใกล้เจ้านายก็ยิ่งต้องทำตัวให้ธรรมดาตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ก็ไปแจ้งเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป มีเจ้าหน้าที่ของ กทม. เขามาสอบสวน ถามว่าทำไมนายมูลนิธิไม่มาเอง ผมก็บอกว่า นายกฯ งานเยอะ มาไม่ได้ เลยมอบฉันทะมา บ้านอยู่อำเภออะไร บอกอยู่อำเภอดุสิต บ้านเลขที่เท่าไรไม่รู้ เขาก็ว่า เอ อะไรกัน บ้านไม่มีหลักแหล่ง แล้วมาตั้งมูลนิธิได้อย่างไร สอบสวนได้ผมต่อ ว่าอาชีพอะไร แต่เห็นทำหลายอย่าง เจ้าหน้าที่เขาก็บอกอะไรกัน บ้านไม่มีหลักแหล่ง อาชีพก็ไม่มี แล้วตาเหลือบไปเรื่อยจนกระทั่งไปเห็นชื่อผู้ยื่นจริง ๆ และผมเป็นแค่ตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมอบอำนาจมา อู๊ย อย่าให้ท่านมานะ มายุ่งตายเลย แล้วจัดการให้เสร็จ ค่าจดทะเบียน 30 บาท ขอบริจาคเป็นคนแรกได้ไหม ตกลงวันนั้นพิธีสามสิบ บาท แก้วก็ออกมาด้วยความตกอกตกใจมาก

ผมกลับมากราบบังคมทูล พอเขาถามว่าอาชีพอะไร ข้าพระพุทธเจ้าตอบไม่ได้ พระองค์ท่านตอบว่า คราวหลังถ้าเขาถามว่าฉันทำอาชีพอะไร ให้ตอบว่า “ทำราชการ” พระองค์ท่านทรงรักประชาชน ทำงานเพื่อประชาชน คนที่รับราชการถือว่ารับงานของราชะมาทำต่อ สิ่งแรกที่ต้องทำคือ ต้องรักประชาชนและทำงานเพื่อประชาชน

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ปลูกต้นมะม่วงแล้วได้ลูกมะม่วง ไม่ใช่ปลูกมะม่วงแล้วได้ทุเรียน คุณปลูกความดี คุณได้ความรักกลับมาแน่นอน

10. การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า รู้ไหมบ้านเมืองอยู่รอดมาได้ทุกวันนี้เพราะอะไร เพราะคนไทยยังให้กันอยู่ คำสั้นๆ คำเดียว “เรายังให้กันอยู่” คนในครอบครัวยังช่วยเหลือกัน คนในชุมชนยังเอื้อกัน เวลาเกิดทุกข์ยากที่ไหน ทุกคนยังรวมตัวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผมสั่งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานของผมเสมอว่า เวลาใครมาติดต่อกับเรา เขาจะได้หรือไม่ได้อะไรจากเราก็ตาม แต่หลักอย่างหนึ่งที่เขาจะได้คือเขาจะต้องเดินยิ้มออกไปจากสำนักงานของเรา ถึงแม้จะปฏิเสธเขา ก็ให้เขาเดินยิ้มออกไป ไม่ต้องไปด่าทอ ไม่ต้องไปกระแนะกระเหน็ดใดๆ ทั้งสิ้น ฝึกเสียให้ชิน แล้วจะทำได้